

Memluk Müfessiri Hâzin'in "Lübâbü't-Te'vîl Fî Me'âni't-Tenzîl"inde Dillerin Menşesine Bakışı (Rûm Sûresi 22. Âyet Bağlamında)

Şemsettin Işık
Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Zonguldak, Türkiye
semsettinisik@gmail.com

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 10.09.2019

Kabul Tarihi: 05.11.2019

Öz

Hz. Âdem, insanların atası ve yeryüzünün halifesi olması münasebetiyle kendisine has birtakım özelliklere sahip olarak yaratılmıştır. Akabinde hazırlık kampı mesabesinde olan cennet hayatına tabi tutulmuş ve burada, daha sonraki hayatına dair gerekli görülen hususlarda yoğun bir eğitim ve öğretime alınmıştır. Gerekli görülen bütün yüklemeler yapıldıktan sonra, bir müddet daha burada kalmış ve daha sonra esas uygulama alanı olan dünyaya gönderilmiştir. Yeni hayata başlaması ile birlikte, kendisinde yer alan kodlar da uygun şartlarda açılmak üzere otomatik olarak faaliyete geçmiştir. Bunun neticesinde, bir tohum mesabesinde olan Hz. Âdem'den zamanla büyük bir insanlık ağacı ve ona bağlı olarak büyük bir dil deryası hâsıl olmuştur. Yine benzeri bir durum, Hz. Nuh ve gemisine binen kişiler yoluyla bir kez daha tekrarlanmıştır. Bu çalışmada, Memluk müfessiri Hâzin'in meşhur tefsiri "Lübâbü't-Te'vîl fî Me'âni't-Tenzîl" de dillerin menşei konusunu nasıl ele aldığı etraflıca incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Âdem, Hz. Nuh, Esmâ, Beyan, Diller,

"The view of Mamluk interpreter Husin to the origin of the languages in the "Lübâbü't-Te'vîl fî Me'âni't-Tenzîl" (In the context of 22nd verse of Surah Rum) "

Şemsettin Işık
Dr., Zonguldak Bülent Ecevit University Faculty of Theology, Zonguldak, Turkey
semsettinisik@gmail.com

Research Article

Arrival Date: 10.09.2019

Acceptance Date: 05.11.2019

Abstract

Adam was the ancestor of the people and the caliph of the earth, he has been made possessing certain characteristics. Subsequently, he was subjected to the life of paradise in preparation camp, where he underwent intensive training and education on matters relating to his later life. After these necessary installations were made, he stayed here for a while and then sent to the world, which is the main application area. With the start of a new life here, the jeans in it have automatically started to be opened in favorable conditions. As a result of this, Hz. In time, a great tree of humanity and a large language of language has emerged from Adam. Again, a similar situation, Hz. It was repeated once more through Noah and his boarders. In this study; the famous commentary of the Mamluk Interpreter Hâzin "Lübâbü't-Te'vîl fî Me'âni't-Tenzîl" is examined in detail how he deals with the issue of the origin of languages.

Keywords: Adam, Noah, Asmâ' (all the names), Declaration, Languages,

GİRİŞ

Yüce Allah, Hz. Âdem'i yeryüzünde halife olarak görevlendirmeden önce adeta onu bir hazırlık kampına almış ve dünya sahnesinde karşılaşacağı durumlara dair gerekli beceri ve bilgilerle donatıp, duygu ve düşüncelerini açıklamaya vesile olacak dil gibi bir iletişim vasıtasıyla mücehhez kılarak eşsiz hâlde getirmiştir. O da bu sayede ilahî ve beşerî verileri, yazılı veya sözlü olarak paylaşma imkânı elde etmiştir. Böylesi bir donanımına sahip olan Hz. Âdem ve zürriyeti, zamanla üzerinde yaşadığı coğrafyadan başka yerlere yayıldıkça adeta bir tohumdan neşet eden ağaç gibi zaman içerisinde farklı dil ve guruplara doğru bir açılım göstermiştir. Bunun neticesinde aynı asıldan gövde, dal, yaprak ve meyve gibi farklı renk ve biçimlerde insanlık ağacı zuhur etmiştir. Bu da vahdetten doğan bir kesret olarak, milletler ve medeniyetler arasında fitrat kanunu çerçevesinde bir yarış meydana getirmiştir.

Tarihi seyir içerisinde insan misali ecelleri dolmak suretiyle bu yarıştan kopan milletler ve diller olduğu gibi ilahî hitabı taşımaya mazhar görünenler de olmuştur. Bunlar arasında günümüze kadar değişerek ve gelişerek varlığını sürdüren de bulunmaktadır.

Bugün bu dil gruplarından bazıları arasında bir takım ortak kelimelerin bulunması, aynı asıldan neşet ettiklerine işaret olabileceği gibi daha sonraki dönemlerde birbiriyle olan etkileşimlerinden kaynaklanması da mümkündür. Bu hususun çok yönlü ve hassas bir tahlili yapılırsa, o zaman dillerdeki ve renklerdeki farklılığı daha net bir şekilde anlamak mümkün olacaktır.

Hal-i hazırda elimizdeki naslar, Hz. Âdem'i ilk; Hz. Nuh'u da insanlığın ikinci atası olarak göstermektedir. Bu hususa tetebbu ric'ı (geriye doğru yürüterek araştırma) metodu eşliğinde bakılırsa, ayrı noktalardan hareket etmenin bile aynı yere gelmeye engel olmadığı ve bunların her birisinin, Allah'ın varlığına birer delil teşkil ettiği görülecektir.

Araştırmanın konusu; bu hususun odak noktasını Rûm Sûresi 22. âyet teşkil etmek üzere, Kur'an-ı Kerim'in bütünlüğünü esas alan bir anlayışla Memluk

müfessiri olan Hâzin'in¹ yorumları çerçevesinde ana ve ara başlıklar altında incelenecektir.

A- Hz. Âdem'in Yarattılması ve Bazı Hususiyetlerin Kazandırılması

Yüce Allah yeryüzünde bir halife yaratmayı murat etmiş ve bundan da karşılıklı konuşma tarzında ruhanî varlıkları haberdar etmiştir. Onlar da yaratılacak olan varlığa dair kanaatlerinin aleyhte olduğunu ve yaratılmasına taraf olmadıklarını beyan etmişlerdir. Bunun akabinde Allah, Hz. Âdem'i yaratmış ve onu bir takım hususiyetlerle donatıp, ruhanî varlıklarla bir müsabakaya tabi tutmuştur.² Yapılan bu mülakatta Hz. Âdem kendisine daha önce esmanın öğretilmesi gibi bir takım özellikler sayesinde başarılı olmuş ve bunun üzerine, şeytandan başka bütün ruhanî varlıklar secde ederek üstünlüğünü kabul ettiklerini ifade etmişlerdir.³

Bundan sonra Hz. Âdem ve eşi, bir nevi kamp hayatı sayılan cennet hayatına tabi tutulmuşlardır.⁴ Burada maruz kaldıkları şeytanî telkinlerin etkisi ile kendilerine verilen talimatlardan birisini ihlal ettikleri için esas görev alanları olan yeryüzüne gönderilmişlerdir.

Hemen akabinde yaptıkları hatalı davranıştan dolayı pişman olup af dilemişler⁵ ve bunun üzerine kendilerine gönderilen hidayete tabi olmak suretiyle⁶ denenme süreci olan dünya hayatına adım atmışlardır.

1- Hz. Âdem'e Esmâ'nın Öğretilmesi

Yüce Allah, ayetlerde Hz. Âdem'i yeryüzünde halifelik faaliyetlerini yürütmek için yarattığını, onu bir süreliğine cennette ikamete tabi tuttuğunu, bu sırada ileriki hayatında lazım olacak olan her şeyin öğretildiğini ve daha sonra da dünyaya gönderilmiş olduğunu⁷ haber vermektedir.

Müfessir Hâzin, bu ayetleri açıklarken, Hz. Âdem'in dünya hayatına başlamazdan önce çanakdan çömleğe, süt sağma kabından ihtiyaç duyacağı çeşitli araç-gereçlere varıncaya kadar her şeyin isim ve müsemmasının (cisimlerinin) tek tek öğretildiğini söylemiş, hatta bu esnada dünyaya gelecek olan neslinin isimlerine varıncaya kadar her şeyin bu kapsam dâhilinde olduğunu ifade etmiştir.⁸

¹ Bkz. Hâzin hakkında geniş bilgi Savut, Harun, *Memlük Müfessirleri*, İlahiyat Yay., Ankara, 2016, s. 146.

² Bkz. Bakara: 2/30-33.

³ Bkz. Bakara: 2/30-33.

⁴ Bkz. Bakara: 2/31, 35.

⁵ A'raf: 7/23.

⁶ Bkz. Bakara: 2/36-38.

⁷ Bkz. Bakara: 2/30-33.

⁸ Bkz. el-Hâzin, Alâuddîn Ali b. Muhammed b. İbrahim, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1979, 1/47.

Anahtar konumunda bulunan 'Âdem'e bütün isimleri öğretti' ibaresi (cümlesi), çeşitli yorumlara sebep olmuştur. Bu meyanda yapılan açıklamaların bir kısmı, müfessir Hâzin'in beyanlarıyla örtüşürken,⁹ bir kısmı da farklı düşmüştür.¹⁰ Hatta bunlar arasında bir hayli detaya girenler de olmuştur.¹¹

İsimlerin öğretilmesine dair yapılan yorumlar, her ne kadar birbirinden kısmi farklılıklar göstermekteyse de temelde Yüce Allah'ın ilim ve kelâm sıfatından Hz. Âdem'e ikramda bulunmak suretiyle ona dil ve beyan kabiliyeti verdiğinde ve bu özelliklerin hilâfet makamıyla yakından ilişkisi olduğunda ve bunların günümüze kadar ulaşan çeşitli gelişmelerde temel teşkil ettiği hususunda hem fikir durumundadır.

2- Hz. Âdem'e Beyan ve Yazma Kabiliyetinin Verilmesi

Yüce Allah, mükemmel bir şekilde yarattığı insana¹² beyan¹³ ve yazma¹⁴ kabiliyetini de vermek suretiyle daha donanımlı bir hâle getirmiş ve onu yeryüzünde hilâfet makamına layık görmüştür.¹⁵

Müfessir Hâzin, 'insanı yarattı'¹⁶ ayetinde yer alan 'insan' kelimesinin cins isim olduğunu ve bunun başta Hz. Âdem olmak üzere, bütün neslini kapsadığını beyan etmiştir. Yine söz konusu ayetin akabinde yer alan 'beyanı öğretti' ibaresinden de ona yazmanın, anlamanın, anlatmanın yanında bütün dillerin öğretilmiş olduğunu ve hiçbir şeyin eksik bırakılmadığının anlaşıldığını söylemiştir.¹⁷

Aynı şekilde bazı müfessirler, 'beyan' lafzından insana duygu ve düşüncesini açıklama kabiliyetinin verilmiş olduğu anlaşılmaktadır demişlerdir.¹⁸ Bu noktadan hareket edildiğinde, 'isimleri öğretmenin' ne demek olduğunu ve neleri kapsadığı anlamak daha da kolaylaşmaktadır.

Bir bütün olarak Kur'an-ı Kerim'e bakıldığında, insana kazandırılan hususiyetler arasında yaratılmayı takiben eğitim-öğretime tabi tutma¹⁹ ve kalem ile yazmanın yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda müfessir Hazin, 'insanı yarattı' ayetinden Hz. Âdem, 'insan' kelimesinin kullanılmasından da onun diğer varlıklar arasındaki üstün yeri anlaşılmaktadır demiş ve akabinde gelen 'kalemle yazmayı öğretti' ibaresinden de ona yazıp çizmenin öğretilmiş ve bu sayede ilmin kaydedilerek büyük menfaatler sağlanmasına vesile olduğunu belirtmiştir. Bu cümleden olarak kalemin lisana (dile) niyabet (vekâlet) ettiğine, lisanın ise kaleme niyabet etmediği hususuna dikkat çekmiştir.²⁰

B- Hz. Âdem'in İnsanların İlk Atası Olması

Kur'an-ı Kerim'de "Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini de yaratıp, her ikisinden birçok erkek ve kadın üretilen Rabbinizden sakının"²¹ denilmek suretiyle bütün insanların ilk atasının Hz. Âdem ve eşi olduğu ve bütün insanların da teselsülen (zincirleme olarak) onlardan türediği haber verilmiştir.

Müfessir Hazin söz konusu ayete dair yaptığı yorumda, Hz. Âdem'in 'ebu'l-beşer' (yani insanların atası) olduğu ve bütün insanların zincirleme bir şekilde ondan türediğini ifade etmiştir.²²

Peygamber (s.a.v) de aynı ana ve babadan türeyen Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın çocukları arasında ortaya çıkan renk (ırk) farklılıklarını şöyle izah etmiştir:

"Allah, Âdem (a.s)'i yeryüzünün her tarafından alınan topraktan yarattı. Bundan dolayı kendilerinde bulunan toprak türüne göre kimi kırmızı, kimi beyaz, kimi siyah, kimi de bunlar arasında bir renktedir. Tabiatları itibarıyla kimileri yumuşak, kimileri sert, kimileri kötü ve kimileri de iyidir."²³

⁹ Bkz. Yıldırım, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, Anadolu Yay., İzmir, 1986, 1/153; Karaman, Hayreddin ve Ark., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, DİB. Yay., Ankara, 2006, 1/105; Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ, *Tefhimu'l-Kur'an*, (Ter: Ahmed Asrar), Bengisu Yay., İstanbul, 1997, 1/77.

¹⁰ Bkz. et-Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vîli'l-Kur'an*, (Muh: A. Muhammed Şakir), Müessesetü'r-Risale, Mısır, 2000, 1/481-489; Kutub, Seyyid, *Fî Zilali'l-Kur'an*, (Ter: S. Uçan ve V. İnce), Dünya Yay., İstanbul, 1991, 1/80.

¹¹ Bkz. er-Râzi, Ebu Abdullah Fahrudin, *et-Tefsiru'l-Kebir (Mefâtihu'l-Gayb)*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Tahran, 1978, 2/175-178.

¹² Bkz. Tîn: 95/4.

¹³ Bkz. Rahman: 55/4.

¹⁴ Bkz. Alak: 97/4.

¹⁵ Bkz. Bakara: 2/30.

¹⁶ Rahman: 55/3.

¹⁷ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vîl fi Meâni't-Tenzîl*, 7/2.

¹⁸ Bkz. er-Râzi, *et-Tefsiru'l-Kebir*, 29/85-86.

¹⁹ Bkz. Bakara: 2/30-31; Alak: 96/2-5.

²⁰ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vîl fi Meâni't-Tenzîl*, 7/269.

²¹ Nisa: 4/1.

²² Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vîl fi Meâni't-Tenzîl*, 1/473-473.

²³ Ebu Davud, es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Davud*, Dâru'l-Fikr, (I. Basım), Suriye, (ty), Sünnet, 16; et-Tirmizî, **Muhammed b. İsa**, *Sünenü't-Tirmizî*, Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabî, (I. Basım), Beyrut, (ty), Tefsir, 1,3; İbn Hanbel, Ahmed, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabî, (I. Basım), Beyrut, (ty), 4/400, 406.

Diğer taraftan 'her ikisinden birçok erkek ve kadın üretilip yayıldı'²⁴ ibaresinden de peyderpey nesillerin birbirinden üreyerek çoğaldıkları ve kök itibariyle Hz. Âdem ve Hz. Havva'ya dayanıp, onların torunları mesabesinde oldukları açıkça belirtilmiş bulunmaktadır.

1- Hz. Âdem'den Bütün İnsanların Peyderpey Üreyip Yayılması

Bir tek nefisten yaratılıp çoğalma²⁵ ile ilgili husus "Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık"²⁶ ayetiyle hem vurgulanmış hem de işin arka planı hakkında bilgi verilmiştir.

Müfessir Hâzin, bu ayete dair yaptığı yorumda, üstünlüğün ırk ve renklerde olmadığını ve gerçek mânâdaki rüçhaniyetin din ve takvada olduğunu vurgulamıştır.²⁷ Dolayısıyla bütün insanların aynı kökten geldiklerini, dış görünüşlerine itibar ederek değerlendirmeye tabi tutulmaması gerektiğini ve hâliyle dillerin de aynı kaynaktan doğup gelişmiş olduğunu zımnen ifade etmiş olmaktadır. Nitekim kabile ve milletlere ayrılma hadisesi, dillerin de aynı kaynaktan doğup geliştiğinin bir karinesi olmaktadır. Bu durum adeta bir tohumdan neşet eden bir incir ağacı gibi kendisine has bir gelişim süreci izlemek suretiyle kemal mertebeye ulaşmıştır. Onun nihaî durumuna bakarak kök, dal, budak, yaprak ve meyve gibi unsurlarının küçük bir çekirdekten doğup geliştiğini kabul etmemeye kalkışmakla bütün ırk ve dillerin Hz. Âdem'den geldiğini inkâr etmekle aynı kapağa çıkmaktadır.

Bu hususta böylesi bir yanılgıya düşmemek için Peygamber (s.a.v) şu uyarıda bulunmuştur: "Hepiniz Hz. Âdem'in çocuklarıdır. O da topraktan yaratılmıştır. İnsanlar, ataları ile övünmeyi bırakırlar. Aksi hâlde Allah katında pislik böceğinden daha aşağı hale gelirler."²⁸

Başka bir rivayette de Peygamber (sav), tanışma ve medeniyette yarışmayı bırakıp hasımlaşma peşinde olunmamasını istemiş ve şu uyarıda bulunmuştur: "Soylara ayrılmamız, birisine sövüp saymak için değildir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Ölçek eksik kaldı onu

dolduramadınız. (Dolayısıyla herkesin bir kusuru vardır). Bir kimsenin diğerine üstünlüğü, sadece dindarlık ya da salih amel yönüyledir. Kişinin hayâsız, adi, cimri ve korkak olması, ona aşağılık olarak yeter."²⁹

2- Hz. Âdem'den Bütün Dillerin Doğup Gelişmesi

Dünya hayatına başlamazdan önce, Hz. Âdem'e isim ve müsemma sadedinde gerekli görülen bütün donanımların yüklenip, hiçbir şeyin eksik kalmadığı, hatta kendisinden müteselsilen sadır olacak nesli ve onların konuşacağı dillere varıncaya kadar her şeyin öğretildiği haber verilmiştir.³⁰

Müfessir Hâzin bu husustaki yorumunu, 'beyanı öğretti' ibaresini tefsirinde tekrarlamış ve Hz. Âdem'in yedi yüz kadar dili de konuşuyor olduğu bilgisini vermiştir.³¹

Bu hususta detaylı bilgi veren başka müfessirler de olmuştur. Söz gelişi bunlardan birisi de Fahrettin Râzî'dir. Dillerin tevkifi (ilahi menşei) mi yoksa ıstılahı mı olduğu noktasında tartışmaya girmiş ve bu sadette bir hayli malumat vermiştir.³²

C- Hz. Nuh'un İnsanların İkinci Atası Olması

Hz. Âdem'den itibaren devam eden tevhit akidesi üzere yaşama çağrısı, Hz. Nuh'un toplumunda gerekli cevabı bulmamış ve pek az bir grup iman etmiştir. Yapılan bu davet, arzulanan karşılığı bulamayınca, Hz. Nuh'a ilahî talimatlar doğrultusunda bir gemi yapması ve buna inananlarla birlikte her canlıdan birer çiftin bindirilmesi talimatı verilmiştir. Gemi yapımı tamamlandıktan sonra, gökten sağanak halinde yağmur yağmış, yeryüzünden de sular fıskırmıştır. Bunun üzerine dalgalar dağlar gibi yükselmiş ve gemi de yüzmeye başlamıştır. Tufan nihayete ulaşınca da yer suyunu yutmuş, gök de yağmurunu kesmiştir. Akabinde Allah'ın adıyla su üzerinde seyreden gemi, Cudi dağına oturmuş ve gemiden çıkanlar da yeryüzünde yeni bir hayata başlamışlardır.³³

Hz. Nuh, ilahî davete kulak tıkayıp gemiye binmeyenler için yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma, eğer bırakırsan yine kullarını saptırırlar diye münacâta bulunmuş ve bunun üzerine günahları yüzünden helak olmuşlardır.³⁴

²⁴ Nisa: 4/1.

²⁵ Bkz. Nisa: 4/1.

²⁶ Bkz. Nisa: 4/1.

²⁷ Bkz. Hazin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 6/230.

²⁸ el-Med'û, Muhammed, *Feydu'l-Kadîr Şerhu Câmi's-Sağîr*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, (Hadis No: 6368), 5/37.

²⁹ Bkz. et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân*, 22/313.

³⁰ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 1/47.

³¹ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 7/2.

³² Bkz. er-Râzi, *Fahrudin, Tefsir-i Kebir (Mefâtihu'l-Gayb)*, 2/175-176, 29/86.

³³ Bkz. Hud: 11/36-46.

³⁴ Nuh: 71/25-27.

İman ettikleri için gemiye binip boğulmaktan kurtulanlar, Hz. Nuh'un üç oğlu da dâhil olmak üzere yetmiş seksen kişilik bir grubun ötesine geçmemiştir.³⁵ İşte bu yüzden Hz. Nuh, Âdem-i sâni (ikinci Âdem) sayılmış ve ikinci kez insanların türeyip çoğalmasında önemli bir yere sahip olmuştur.

Dillerin birbirinden uzaklaşması ve gelişmesi de aynen Hz. Âdem'deki işleyiş gibi zamanla vücut bulmuştur. Bu hususta ilk defa Cebrail (a.s)'ın Arapça konuştuğu daha sonra onu Hz. Nuh'a, onun da oğlu Sam'a öğrettiği³⁶ hususunda nakiller yapılmıştır.

1- İnsanların Yeniden Çoğalması (Kabile ve Kavimlere Ayrılması)

Hz. Nuh'un peygamberliğine ve davetine inanan grup içinde Ham, Sam ve Yafes isimli oğulları da yer almış³⁷ ve bunlardan hangi milletlerin türediğine dair rivayetler yapılmıştır.³⁸

Tufanından sonra, aynen Hz. Âdem örneğinde olduğu gibi Hz. Nuh ve beraberindekilerden yeniden bir çoğalma ve buna bağlı olarak çeşitli gerekçelerle yeryüzüne yayılma baş göstermiştir. Bunun akabinde ilahî kanunun işleyişi çerçevesinde farklı zaman ve mekânlarda aynı asıldan türeyen kabile ve milletler meydana gelmiş ve bunlardan tanışıp kaynaşmaları istenmiştir.³⁹

Çeşitli bölgelere yapılan göç ve yerleşmeler, zamanla renk, şekil, dil ve yaşayış tarzları üzerinde çeşitlenmelere yol açmış; birbirine yakın yerlerde yaşayanlar arasında benzer özellikler olurken, uzak coğrafyalarda yaşayanlar arasında geçen yüzyılların da etkisiyle bir kopma meydana gelmiştir. Bu husus, aynı zamanda insanların yeryüzüne nasıl yayıldıklarına da bir nevi ışık tutmaktadır.

2- Dillerin Birbirinden Uzaklaşması ve Yeni Dillerin Meydana gelmesi

Çeşitli dilleri konuşma özelliğine sahip bulunan Hz. Âdem ve nesli, daha sonraki nesillerden olan Hz. Nuh'un kavmini oluşturmuştur. Onlar da hayata dair olan kazanımlarını daha da geliştirerek yaşadıkları zamana taşımıştır.⁴⁰

Bu bağlamda müfessir Hâzin, Hz. Nuh'un oğullarının isimlerini vermekle yetinirken,⁴¹ bazı müfessirler hangi oğlunun hangi milletlerin atası olduğunu ve hangi dili konuştuğunu konu edinip ele almaktan geri kalmamıştır.⁴² Ka'b el-Ahbar da Cebrail (a.s)'ın Arapçayı Nuh (a.s)'a öğrettiğini⁴³ nakletmiştir.

D- Bugün Dillerde Yer Alan Kelimelerin Yorumlanması

Bugün yeryüzünde kullanımda olan ve olmayan bütün dillere derinlemesine bakıldığında, her ne kadar kısmî fonetik farkları olsa da aralarında ortak kelimelerin ve ifade biçimlerinin olduğu görülmektedir. Bu hususu, en basit şekilde iki şekilde izah etmek mümkün görünmektedir:

Birincisi, çeşitli şekillerde kavim ve kabileler arasında başlayıp daha sonra da milletler düzeyinde devam eden ticarî ve turistik ilişkilerin ortaya koyduğu çok yönlü etkileşimden kaynaklanan dilsel ortaklıktır.

İkincisi de Hz. Âdem'e yüklenen kotların, adeta bir tohumun bitkileşmesi gibi uygun zaman ve zeminin ortaya çıkmasıyla yeni yeni ırk ve dillerin hâsıl olmasıdır. Bu durum, gerek Hz. Âdem ve gerekse Hz. Nuh ile ilgili olarak ayetlerde yer alan hususlara ve onlar üzerinde yapılan yorumlara daha da uymaktadır. Nitekim müfessir Hâzin de ilgili ayetlerin tefsirine dair yapmış olduğu yorum ve nakilleri bu alanda tefsif etmiştir.

E- Dil ve Irklardaki Çeşitliliğin Allah'ın Varlığının Delillerinden Olması

Yüce Allah, ırk ve dillerdeki farklılığı varlığının delilleri arasında göstermiştir (Rum: 30/22). Bunda düşünen ve teslim olmak isteyen kişilere ibretler vardır diye vurgulanmıştır. Söz gelişi bütün insanların bir asıldan yaratılması ile birçok ana babadan yaratması arasındaki farkı düşünmek bile başlı başına büyük bir hadisedir. Zira aynı ailenin ürünü olma ile ayrı ayrı ailelerin ürünü olma, en azından kardeşlik ve akrabalık duygularının yok olmasına sebep olacaktır. Bu da hayatı anlamlı kılma ve yaşamaktan haz duyma unsurlarından mahrum kalma demektir.

³⁵ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 7/156.

³⁶ Bkz. Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân*, Dârü Âlimu'l-Kütüb, Riyad, 2003, 1/283.

³⁷ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 3/232.

³⁸ Bkz. et Taberî, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân*, 17/353; İbn Kesîr, Ebu'l-Feda İsmail b. Ömer, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, (Muh: Sami b. Muhammed Selâme), Dârü Tayyibe li'n-Neşri ve't-Tevzî', Riyad, 1999, 7/23; er-Râzi, *et-Tefsiru'l-Kebir*, 20/299; 26/345.

³⁹ Bkz. Hucurât: 49/13.

⁴⁰ Bkz. er-Râzi, *et-Tefsiru'l-Kebir*, 2/176.

⁴¹ Bkz. el-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Meâni't-Tenzil*, 3/232.

⁴² Bkz. Arslan, Ali, *Büyük Kur'an Tefsiri (Hulasatu't-Tefasir)*, Arslan Yay., İstanbul, 1995. 8/27-30.

⁴³ Bkz. Kurtubî, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân*, 1/283.

Dil ve ırk farklılıklarının Allah'ın varlığının delilleri arasında gösterilmesinin bir yönü de milyarlarca kişinin yüzleri, renkleri, şekilleri, tabiatları, mizaçları, duygu ve karakterlerinin farklılığı yanında, Hz. Âdem'den itibaren bütün neslinin aynı insanî özelliklere sahip olduğu⁴⁴ hususuna gözler önüne sermek ve üzerinde düşünülmesini sağlamaktır.

Bir diğer husus da beyaz, siyah, kızıl, esmer, güzel, çirkin, uzun ve kısa gibi insan tiplerinin tek bir insandan müteselsilen tezahür etmesi ve fiziki yapılarında yeknesaklığın (tekdüzeliliğin) yer almadığın idraklere sunulması ve Allah'ın kudretinin ne kadar mükemmel ve ne derece büyük olduğunun farkına varılmasıdır.

İşte bütün bu bahisler, Allah "sizi tek bir nefisten yarattı"⁴⁵ ve "Onun varlığının delillerinden birisi de gökleri, yeri, dillerinizi ve renklerinizi farklı yarattı"⁴⁶ şeklindeki ayetlerde açıkça ifade edilmiştir.

Sonuç

Yüce Allah, yeryüzüne halife olsun diye yarattığı Hz. Âdem'i bütün insanların atası olma gibi bir şerefe mazhar kılmış ve onu adeta bir hazırlık kampına almak suretiyle gerekli hususlarda eğitim ve öğretime tabi tutulmuştur. Akabinde cennet hayatı sona ermiş ve kendisine verilen ilâhî talimatlar doğrultusunda esas itibariyle yaratılmış olduğu mekânda yaşamaya başlamıştır.

Burada, Hz. Âdem'de mündemiç bulunan genetik ve iletişim kotları, filizlenmek için uygun zaman ve zemini bekleyen bir tohum gibi hayat bulacağı anı beklemeye başlamıştır. Gelişmesine mütenasip şartlar oluştuğunda farklı tür ve biçimlerde insanlık ağacı bitmiş ve bunlardan da ilahî program çerçevesinde vahdetten kesrete doğru bir açılım eşliğinde kabile ve milletler teşekkül etmiştir.

Durum böyle olmasına rağmen, dil ve ırkları naslarda belirtilen mecrasından çıkartıp, farklı yorumlar yapma ve bunu bazılarını ötekileştirerek iftihar vesilesi etme, Allah'ın mülkündeki tasarruf hakkını görmezlikten gelme ve tesis edilmek istenen milletler arası tanışma ve medeniyet yarışını engelleme demektir. Bu da ırklar ve diller arasında bitip tükenmeyen büyük bir didişmenin kapısının kapanmamak üzere açmaya sebep olmakta ve kişilerin iradesi dışında kalan hususlar, istismara açık hâle getirilmiş olmaktadır. Hâlbuki ilahî iradenin işleyişi gereği hiç kimse

doğacağı yeri, anne-babasını, ırkını, dilini, cinsiyetini ve buna benzer bir takım hususiyetleri belirleme hakkına sahip değildir. Dolayısıyla hepimiz aynı ana ve babanın çocuklarıyız. Aynı dil ve renge sahip olmamız, kardeş olmadığımız anlamına gelmemektedir.

Kaynakça

- [1] Arslan, Ali, *Büyük Kur'an Tefsiri (Hulasatu't-Tefasir)*, Arslan Yay., İstanbul, 1995.
- [2] Ebu Dâvud, es-Sicistanî, *Sünenü Ebî Dâvud, Dâru'l-Fikr, (I. Basım), Suriye, (t.y).*
- [3] Hâzin, Alâuddîn Ali b. Muhammed b. İbrahim, *Lubabu't-Te'vîl fi Meâni't-Tenzîl, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1979.*
- [4] İbn Hanbel, Ahmed, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel, Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabî, (I. Basım), Beyrut, (ty).*
- [5] İbn Kesîr, Ebu'l-Feda İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, (Muh: Sami b. Muhammed Selâmeh), Dâru Tayyibe li'n-Neşri ve't-Tevzî', Riyad, 1999.*
- [6] Karaman, Hayreddin ve Ark., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, DİB. Yay., Ankara, 2006.*
- [7] Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân, Dâru Âlimu'l-Kütüb, Riyad, 2003.*
- [8] Kutub, Seyyid, *Fî Zilali'l-Kur'ân, (Ter: S. Uçan ve V. İnce), Dünya Yay., İstanbul, 1991.*
- [9] Med'û, Muhammed, *Feydu'l-Kadîr Şerhu Câmiu's-Sağîr, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, (ty).*
- [10] Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ, *Tefhimu'l-Kur'an, (Ter: Ahmed Asrar), Bengisu Yay., İstanbul, 1997.*
- [11] Râzi, Ebu Abdullah Fahrudin, *et-Tefsiru'l-Kebir (Mefâtihu'l-Gayb), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Tahran, 1978.*
- [12] Savut, Harun, *Memlük Müfessirleri, İlahiyat Yay., Ankara, 2016.*
- [13] Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vîli'l-Kur'ân, (Muh: A. Muhammed Şakir), Müessesetü'r-Risale, Mısır, 2000.*
- [14] Tirmizî, Muhammed b. İsa, *Sünenü't-Tirmizî, Dâru İhyai't-Turasi'l-Arabî, (I. Basım), Beyrut, (ty).*
- [15] Yıldırım, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri, Anadolu Yay., İzmir, 1986.*

⁴⁴ Bkz. Kutub, Seyyid, *Fî Zilali'l-Kur'ân, 8/195-196.*

⁴⁵ Nisa: 4/1.

⁴⁶ Rum: 30/22.